

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

АЛЕБРІ Мохамед Абдулла

УДК 351:502.34

ДИСЕРТАЦІЯ

**УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ
ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА**

281 – публічне управління та адміністрування

Подається на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії з
публічного управління

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **М. А. Алебрі**

Науковий керівник: **ГОРНИК Володимир Гнатович**, доктор наук з
державного управління, доцент

КИЇВ – 2021

АНОТАЦІЯ

Алебрі М.А. Удосконалення державної політики розвитку водного господарства. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії з публічного управління за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування. Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, Київ, 2021.

Дисертація присвячена обґрунтуванню теоретичних і методологічних засад, розробці науково-практичних рекомендацій, щодо удосконалення державної політики розвитку водного господарства.

У роботі розроблено підхід до формування державної політики розвитку водного господарства на засадах комбінованого використання методів, а саме: адміністративного (прийняття регламентованих водоохоронних заходів; визначення лімітів на забір свіжої води), економічного (система штрафів, санкцій за недотримання правил та норм водокористування; економічного стимулювання, які виконують роботи, спрямовані на економію водних ресурсів; відновлення і охорону водних об'єктів; венчурне фінансування; диверсифікація підприємницьких ризиків), екологічного (екологічне страхування; організація і координація робіт, пов'язаних з попередженням та ліквідацією наслідків аварій), що забезпечує взаємодію державних, приватних та суспільних інститутів на засадах соціального консенсусу та екологічного партнерства.

Узагальнено сутність державної політики розвитку водного господарства шляхом доповнення та уточнення змісту понять, а саме: поняття державної політики розвитку водного господарства, як ефективної системи державного інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом, за рахунок адміністративного управління міжбасейновим перекидання водних ресурсів у маловодні регіони, модернізації зрошувальних систем спільно з фінансовими організаціями з метою

створення сприятливих умов для державно-приватного партнерства, що забезпечити прозорість процедури та якість водокористування за європейськими стандартами.

Визначено підходи до визначення парадигми державної політики модернізації водного господарства: інституціональний (використання сучасних підходів, методів в управлінні річковими басейнами; розробку екологічної стратегії; механізми для управління водозборами); технологічний (поліпшення якості водних ресурсів і водних джерел; модернізація інфраструктури), що забезпечує системність державного регулювання в галузі використання й охорони водних об'єктів.

Удосконалено інституційний підхід до реалізації державної політики розвитку водного господарства, як систему взаємодії державних інституцій (які здійснюють регуляторну політику), територіальних громад (котрі є власниками комунального майна), бізнес (що надає послуги із водопостачання), споживачами за напрямками: раціонального водокористування (оптимізація використання водних ресурсів з орієнтацією на природозберігаючу складову); демонополізацію ринку (створення власного водопостачання в регіональному розрізі); інноваційного розвитку (модернізації існуючих водонесучих мереж), що забезпечить збалансоване та екологічнобезпечне водоспоживання.

Розроблено економіко-правовий механізм державної політики розвитку водного господарства, який на відміну від раніше існуючого базується на підході до оцінки рентних відносин, як системи взаємодії між власником водного фонду та водокористувачами (рентну складову включити у плату за спецводокористування і розподіляти на користь бюджетів, а саме: державного, басейнових управлінь, місцевого самоврядування, фондів охорони та відтворення водних ресурсів (державний, басейновий), та формування інституту регульованих рентних відносин, який включає субінститути - постійна рента, довічна рента, довічне утримання з коштом, що дозволить здійснювати гармонізацію рентних відносин у країні з

урахуванням інтересів держави, регіону (басейнів річок), підприємств.

Обґрунтовано методичний підхід до оцінювання ефективності державної політики водного господарства регіонів на засадах розвитку моделі «зеленої» економіки за критеріями: економічний (передбачає регіональну оцінку водокористування за такими показниками, як: коефіцієнт використання води; коефіцієнт транспортних втрат; коефіцієнт скидання забруднених стічних вод), фіскальний (показники: фіскальна віддача забраної води, орендованих водних об'єктів, водомісткість ВВП), інвестиційний (передбачає інтегральну оцінку (індексний метод, обсяг капітальних інвестицій на очищення зворотних вод та захист та реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод; екологічний податок за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти) інвестиційного забезпечення модернізації водогосподарського комплексу).

Розроблено організаційний механізм державної політики розвитку водного господарства на основі мобілізаційного водокористування за блоками: діагностика сучасного стану водокористування на водогосподарському об'єкті (використовується методика самостійної діагностики стану раціоналізації водокористування суб'єктом господарювання в межах водогосподарського об'єкта); визначення та вилучення водно-ресурсної ренти, отриманої суб'єктами господарювання (використовується методика визначення водної ренти (надприбутку) в процесі господарської діяльності суб'єкта господарювання; розробляються заходи щодо вилучення надприбуткових доходів у процесі децентралізації); регулювання процесів раціоналізації водокористування та вилучення водної ренти на основі мобілізаційного водокористування (формування єдиного показника нормативного доходу від використання водних ресурсів при мобілізаційному водокористуванні; регулювання нормативного доходу в процесі децентралізації).

Розвинуто систему моніторингу державної політики розвитку водного господарства, яка на відміну від раніше існуючої базується на: принципі

регіонального представництва шляхом формування територіальних моніторингових офісів з боку центральної структури; використанні маркерів для визначення рівня небезпек, загроз, викликів, що забезпечить уніфікацію роботи та підпорядкування єдиним стандартам та пріоритетів безпечного використання водних ресурсів держави.

Ключові слова: державний механізм, водне господарство, державна політика, водокористування, соціального консенсус, екологічне партнерство, інтегроване управління, державно-приватне партнерство, модернізація водогосподарського комплексу, екологічнобезпечне водоспоживання, рентні відносини, мобілізаційне водокористування

ANNOTATION

Alebri M. A. Formation of the state mechanism of information support for the development of the region. - Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in Public Administration, specialty 281 - Public Administration. - Tavriya National University named after V.I. Vernadsky, Kyiv, 2021.

The dissertation is devoted to the substantiation of theoretical and methodological principles, the development of scientific and practical recommendations regarding the improvement of the state policy of water management development.

The paper develops an approach to the formation of a state policy for the development of a water economy based on the combined use of methods, namely: administrative (the adoption of regulated water protection measures, the definition of limits on fresh water sampling), economic (the system of fines, sanctions for non-compliance with rules and norms of water use, economic incentives, which carry out works aimed at saving water resources, restoration and protection of water objects, venture financing, diversification of business risks), ecological

(ecological insurance, organization and coordination of work related to the prevention and elimination of the consequences of accidents), which provides interaction of public, private and public institutions on the basis of social consensus and environmental partnership.

The essence of the state policy for the development of water management is summarized, with the addition and clarification of the content of the concepts, namely: the concept of state policy for the development of water management, as an effective system of state integrated management of water resources on the basin principle, at the expense of administrative management of inter-basin transfer of water resources in shallow regions, modernization of irrigation systems in cooperation with financial institutions in order to create favorable conditions for public-private partnerships that will prevent To ensure the transparency of the procedure and the quality of water use according to European standards.

The approaches to the definition of the paradigm of the state policy of water management modernization are identified: institutional (use of modern approaches, methods in managing river basins, development of ecological strategy, mechanisms for managing catchment areas); technological (improvement of the quality of water resources and water sources, modernization of the infrastructure), which ensures the systematic state regulation in the field of use and protection of water objects.

An institutional approach to the implementation of the state policy on the development of water management, as a system of interaction between state institutions (which carry out regulatory policy), territorial communities (which are owners of communal property), business (providing water services), consumers in the following directions: rational water use (optimization use of water resources with an orientation on the nature-saving component); demonopolization of the market (creation of own water supply in a regional context); innovative development (modernization of existing water-supply networks), which will ensure balanced and ecologically safe water consumption.

The economic and legal mechanism of the state policy of water industry development is developed, which, unlike the previous one, is based on the

approach to the estimation of rent relations, as a system of interaction between the owner of the water fund and water users (to include the rent component in a fee for special use and allocate in favor of the budgets, namely : state, basin administrations, local self-government, funds for the protection and reproduction of water resources (state, basin), and the formation of an institute of regulated rent relations, which Lending sub-institutes - permanent rent, life annuity, life retention with a cost that will allow harmonization of rental relations in the country taking into account the interests of the state, region (river basins), enterprises.

The methodical approach to assessing the effectiveness of the state water policy of the regions on the basis of the development of the green economy model based on the criteria: economical (involves a regional assessment of water use based on indicators such as: water use coefficient, transport loss coefficient, rate of discharge of contaminated sewage), fiscal (indicators: fiscal return of taken water, leased water bodies, water consumption of GDP), investment (involves an integrated assessment (index method, volume capital investment in clean waters and reverse the protection and rehabilitation of soil, groundwater and surface water, environmental tax on discharges of pollutants into water bodies) investment support modernization of water complex).

The organizational mechanism of the state policy of water management development on the basis of mobilization water use by blocks is developed: diagnostics of the current state of water use on the water supply facility (the method of independent diagnostics of the state of rationalization of water use by the subject of management within the boundaries of the water management facility is used); determination and deduction of water resource rent, received by economic entities (the method of determination of water rent (superprofit) is used in the process of economic activity of the subject of economic activity; measures are taken for the extraction of profits in the process of decentralization); regulation of processes for rationalization of water use and sequestration of water rent on the basis of mobilization water use (formation of a single indicator of normative income from the use of water resources during mobilization water use; regulation

of normative income in the process of decentralization).

The system of monitoring of the state policy of water management development is developed, which, unlike the previous one, is based on: the principle of regional representation through the formation of territorial monitoring offices by the central structure; the use of markers to determine the level of hazards, threats, challenges that will ensure the unification of work and compliance with the common standards and priorities for the safe use of water resources of the state.

Key words: state mechanism, water management, state policy, water use, social consensus, ecological partnership, integrated management, public-private partnership, modernization of water management complex, ecologically safe water consumption, rent relations, mobilization of water use

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Алебрі Мохамед Абдулла. Формування підходів до державної політики розвитку водного господарства. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. Том 29 (68). № 5. 2018. С. 54-59.

2. Алебрі Мохамед Абдулла. Соціально-еколого-економічні тенденції розвитку водосховищ в різних регіонах України. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. Том 29 (68). № 6. 2018. С. 21-24.

3. Алебрі Мохамед Абдулла. Імплементация європейських стандартів і норм управління водними ресурсами у сфері якості води. Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. X. : Вид-во НУЦЗУ, 2019. Вип. 1 (10). С. 70-76. (Серія "Державне управління").

Стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Європейського Союзу

4. Datsii O., Alebri Mohamed Abdulla. Systems of Physical Registration of Watwe Supply in Ukraine. International Journal of New Economics, Public Administration and Law, № 2 (4), Swinoujście, Polska, Varna, Bulgaria, 2019. P. 59-66. *Особистий внесок: визначено інституційні механізми фіскального регулювання водокористування.*

Стаття у періодичному науковому виданні, що включене до наукометричної бази Scopus

5. Andriushchenko K., Datsii O., Aleinikova O., Abdulla A. M., Ali A. M. (2019). Improvement of the water resources management system at the territorial level. Problems and Perspectives in Management, 17(3), 421-437. doi:10.21511/ppm.17(3).2019.34. *Особистий внесок: обґрунтовано методичний підхід до оцінювання ефективності державної політики водного господарства на територіальному рівні.*

Тези конференцій

6. Алебрі Мохамед Абдулла. Складові аспекти венчурного фінансування розвитку водогосподарства в Україні. Європейський вимір реформування публічного управління в Україні: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (2 листопада 2018 року). за заг. ред. О. І. Пархоменко-Куцевіл. К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2018. С. 7-10.

7. Алебрі Мохамед Абдулла. Зарубіжний досвід формування державної політики з управління водокористуванням. Теоретичні аспекти та практичні проблеми управління, економіки та природокористування в Україні. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м Київ, 22-23 листопада 2018). упоряд. Мітал О.Г. Київ: Таврійський національний університет імені В.І Вернадського, 2018. С. 123-124.

8. Алебрі Мохамед Абдулла. Іноземний досвід державної підтримки для систем водовідведення. Інноваційні економічні механізми для розвитку підприємств, регіонів, країн: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 15-16 лютого 2019 р. Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2019. С. 34-36.

9. Алебрі Мохамед Абдулла. Сучасні тенденції державної політики щодо попередження надзвичайних ситуацій у водному господарстві України. Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 травня 2019 р. за заг. ред. В.П. Садкового. Х.: Вид-во НУЦЗУ, 2019. С. 115-117.